

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

ННЦ «ІНСТИТУТ БІОЛОГІЇ ТА МЕДИЦИНИ»

КАФЕДРА ФУНДАМЕНТАЛЬНОЇ МЕДИЦИНИ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

КЛІНІЧНА АНАТОМІЯ та ОПЕРАТИВНА ХІРУРГІЯ

для студентів

галузь знань 22 «Охорона здоров'я»
спеціальність 222 «Медицина»
освітній рівень «Магістр»
освітня програма «Медицина»
вид дисципліни обов'язкова

Форма навчання денна
Навчальний рік 2021/2021
Семестр 4
Кількість кредитів ECTS 3
Мова викладання, навчання
та оцінювання українська
Форма заключного контролю іспит

Викладачі: доцент, к.мед.н. Прокопеч К.О., доцент, доцент, к.мед.н. Селіванов С.С., доцент,
к.мед.н. Селіванова О.В.

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» _____ 20__ р.
(відпис, ПІБ, дата)
на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» _____ 20__ р.
(відпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2021

Розробник: Прокопець К.О., к.мед.н., доцент, доцент кафедри фундаментальної медицини

ЗАТВЕРДЖЕНО

Зав. кафедри фундаментальної медицини

(Хоперія В.Г.)
(підпис)

Протокол № 10 від « 26 » травня 20 21 р.

Схвалено науково-методичною комісією

ННЦ «Інститут біології та медицини»

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Протокол від « 17 » 06 20 21 року за № 7

Голова науково-методичної комісії (Скрипник Н.В.)

« 17 » 06 20 21 року

Мета дисципліни – набуття кожним студентом конкретних знань з клінічної анатомії, необхідних для обґрунтування клінічного діагнозу, розуміння патогенезу різних захворювань, розвитку можливих ускладнень, а також вибору найбільш раціональних методів хірургічних втручань, оволодіння технічними прийомами і навичками хірургічних операцій.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

1. Успішне опанування навчальних дисциплін «Гістології, цитології та ембріології», «Фізіології та анатомії людини», «Медичної біології», «Медичної хімії», «Біоорганічної та біологічної хімії», «Медичної та біологічної фізики», «Мікробіології, вірусології та імунології».
2. Вміння самостійно застосовувати знання із фізіології та анатомії людини, гістології цитології та ембріології, медичної біології та ін. навчальних дисциплін для вирішення конкретних науково-практичних задач; працювати з науковою та науково-методичною літературою.
3. Володіння елементарними навичками системного аналізу.

3. Анотація навчальної дисципліни:

Навчальна дисципліна «Клінічна анатомія та оперативна хірургія» є складовою програми професійної підготовки фахівців освітнього рівня «Магістр» галузі знань 22 «Охорона здоров'я» спеціальності 222 «Медицина» освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр медицини» професійної кваліфікації «лікар» за освітньою програмою «Медицина» та передбачає набуття студентами знань клінічної анатомії ділянок, органів та систем тіла людини; формування вмінь застосовувати отримані знання в сфері клінічної медицини для обґрунтування клінічного діагнозу, пояснення особливостей перебігу патологічних процесів, вирішення діагностичних та оперативно-хірургічних задач.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Клінічна анатомія та оперативна хірургія» є клінічна анатомія ділянок тіла людини і його органів та систем, а також принципів та методів оперативних втручань.

4. Завдання (навчальні цілі):

1. формування у студентів знань клінічної анатомії ділянок, органів та систем тіла людини;
2. формування у студентів вміння інтерпретувати топографоанатомічні взаємозв'язки з позицій варіаційної та вікової клінічної анатомії;
3. формування у студентів вмінь застосовувати знання з клінічної анатомії для обґрунтування діагнозу та розуміння патогенезу різних патологічних процесів;
4. формування у студентів вмінь вибору найбільш раціональних методів хірургічного втручання;
5. сформувані навички володіння технікою виконання основних оперативних втручань.

Згідно вимог Стандарту вищої освіти України (другий (магістерський) рівень вищої освіти (восьмий рівень НРК України), галузь знань 22 «Охорона здоров'я», спеціальність 222 «Медицина») дисципліна забезпечує набуття студентами наступних *компетентностей*:

інтегральна:

Здатність розв'язувати типові та складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійній діяльності у галузі охорони здоров'я, або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується комплексністю та невизначеністю умов та вимог.

загальні:

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК5. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК7. Здатність працювати в команді.

фахові:

СК6. Здатність до визначення принципів та характеру лікування захворювань.

СК10. Здатність до проведення лікувально-евакуаційних заходів.

СК11. Навички виконання медичних маніпуляцій.

СК13. Здатність до проведення санітарно-гігієнічних та профілактичних заходів.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4 автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1.	Загальний принцип поширової будови тіла людини	лекція практичне заняття, самостійна робота	модульна контрольна робота 1, 2, 3; оцінювання усних/письмових відповідей; іспит	5
1.2.	Клінічна анатомія ділянок тіла людини	лекція практичне заняття, самостійна робота	модульна контрольна робота 1, 2, 3; оцінювання усних/письмових відповідей; іспит	5
1.3.	Клінічна анатомія внутрішніх органів людини	лекція практичне заняття, самостійна робота	модульна контрольна робота 1, 2, 3; оцінювання усних/письмових відповідей; іспит	5
1.4.	Клінічна анатомія клітковинних просторів, судинно-нервових пучків	лекція практичне заняття, самостійна робота	модульна контрольна робота 1, 2, 3; оцінювання усних/письмових відповідей; іспит	5
1.5.	Клінічна анатомія черепа, хребта	лекція практичне заняття, самостійна робота	модульна контрольна робота 1, 2, 3; оцінювання усних/письмових відповідей; іспит	5
1.6.	Клінічна анатомія верхніх та нижніх кінцівок	лекція практичне заняття, самостійна робота	модульна контрольна робота 1, 2, 3; оцінювання усних/письмових відповідей; іспит	5
1.7.	Колатеральний кровообіг у разі порушення прохідності магістральних кровоносних судин; внутрішньо- та міжсистемні артеріальні анастомози; внутрішньо- та міжсистемні венозні анастомози	лекція практичне заняття, самостійна робота	модульна контрольна робота 1, 2, 3; оцінювання усних/письмових відповідей; іспит	5
1.8.	Вікові та індивідуальні особливості будови, форми, топографії та синтопії внутрішніх органів та інших анатомічних утворень	лекція практичне заняття, самостійна робота	модульна контрольна робота 1, 2, 3; оцінювання усних/письмових відповідей; іспит	5

1.9.	Основні принципи та техніку використання хірургічних інструментів; принципи первинної хірургічної обробки ран; основні етапи та принципи виконання оперативних втручань	лекція практичне заняття, самостійна робота	модульна контрольна робота 1, 2, 3; оцінювання усних/письмових відповідей; оцінювання демонстрації володіння практичними навичками; іспит	5
2.1.	Демонструвати та описувати ділянки тулуба людини, внутрішні органи, клітковинні простори, судинно-нервові пучки	лекція практичне заняття, самостійна робота	модульна контрольна робота 1, 2, 3; оцінювання усних/письмових відповідей; оцінювання демонстрації володіння практичними навичками; іспит	5
2.2.	Демонструвати та описувати клінічну анатомію черепа, хребта, верхніх та нижніх кінцівок	лекція практичне заняття, самостійна робота	модульна контрольна робота 1, 2, 3; оцінювання усних/письмових відповідей; оцінювання демонстрації володіння практичними навичками; іспит	5
2.3.	Використовувати знання з клінічної анатомії для обґрунтування діагнозу різних патологічних станів	лекція практичне заняття, самостійна робота	модульна контрольна робота 1, 2, 3; оцінювання усних/письмових відповідей; оцінювання демонстрації володіння практичними навичками; іспит	5
2.4.	Використовувати знання з клінічної анатомії для обґрунтування патогенетичних механізмів розвитку різних патологічних станів	лекція практичне заняття, самостійна робота	модульна контрольна робота 1, 2, 3; оцінювання усних/письмових відповідей; іспит	5
2.5.	Володіти технікою та принципами використання основних хірургічних інструментів	лекція практичне заняття, самостійна робота	модульна контрольна робота 1, 2, 3; оцінювання усних/письмових відповідей; оцінювання демонстрації володіння практичними навичками; іспит	5
2.6.	Володіти основними принципами первинної хірургічної обробки ран	лекція практичне заняття, самостійна робота	модульна контрольна робота 1, 2, 3; оцінювання усних/письмових відповідей; оцінювання демонстрації володіння практичними навичками; іспит	5
2.7.	Використовувати знання з клінічної анатомії для вибору способу оперативного втручання	лекція практичне заняття, самостійна робота	модульна контрольна робота 1, 2, 3; оцінювання усних/письмових відповідей; оцінювання демонстрації володіння практичними навичками; іспит	5

2.8.	Володіти технікою виконання основних оперативних втручань	лекція практичне заняття, самостійна робота	модульна контрольна робота 1, 2, 3; оцінювання усних/письмових відповідей; оцінювання демонстрації володіння практичними навичками; іспит	5
2.9.	Використовувати знання з клінічної анатомії для попередження інтра- та постопераційних ускладнень, що обумовлені віковими та індивідуальними особливостями будови ділянок, внутрішніх органів та інших анатомічних утворень	лекція практичне заняття, самостійна робота	модульна контрольна робота 1, 2, 3; оцінювання усних/письмових відповідей; оцінювання демонстрації володіння практичними навичками; іспит	5
3.1.	Демонструвати спілкування в діалоговому режимі з колегами та цільовою аудиторією, ведення професійної наукової дискусії;	практичне заняття, самостійна робота	оцінювання усних/письмових відповідей; іспит	3
3.2.	Письмово відображати та презентувати результати своїх досліджень українською (англійською) мовою	практичне заняття, самостійна робота	оцінювання презентації; іспит	3
4.1.	Орієнтуватися в принципових питаннях і клінічної анатомії та оперативної хірургії; проводити підбір та аналіз сучасної літератури за даним медичним напрямком, використовувати її, а також програми обробки даних для планування, отримання й аналізу результатів власної науково-дослідної роботи	практичне заняття, самостійна робота	оцінювання презентації; іспит	4

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни з програмними результатами навчання

Результати навчання дисципліни (код) Програмні результати навчання (назва)	1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	1.6	1.7	1.8	1.9	2.1	2.2	2.3	2.4	2.5	2.6	2.7	2.8	2.9	3.1	3.2	4.1
ПРН 1. Виділяти та ідентифікувати провідні клінічні симптоми та синдроми (за списком 1); за стандартними методиками, використовуючи попередні дані анамнезу хворого, дані огляду хворого, знання про людину, її органи та системи, встановлювати найбільш вірогідний нозологічний або синдромний попередній клінічний діагноз захворювання (за списком 2).	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
ПРН 2. Збирати інформацію про загальний стан пацієнта, оцінювати психомоторний та фізичний розвиток пацієнта, стан органів та систем організму, на підставі результатів лабораторних та інструментальних досліджень оцінювати інформацію щодо діагнозу (за списком 4).	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

7. Схема формування оцінки

7.1 Форми оцінювання студентів:

- семестрове оцінювання:

1. *Модульна контрольна робота 1: РН 1.1 – 2.9. – 8 балів /4 бала*
2. *Модульна контрольна робота 2: РН 1.1 – 2.9. – 8 балів /4 бала*
3. *Модульна контрольна робота 3: РН 1.1 – 2.9. – 8 балів /4 бала*
4. *Оцінювання усних/письмових відповідей: РН 1.1. – 3.1. – 30 балів /15 балів*
5. *Оцінювання презентації: РН 3.2., 4.1. – 3 бала /1,5 бала*
6. *Оцінювання демонстрації володіння практичними навичками: РН 1.9., 2.1. – 2.3., 2.5 – 2.9. - 3 бала /1,5 бала*

- підсумкове оцінювання: у формі іспиту

Іспит: РН 1.1. – 4.1. – 40 балів /24 бали

Підсумкова оцінка з освітнього компонента в цілому, підсумковою формою контролю за яким встановлено іспит, визначається як сума оцінок (балів) за всіма успішно оціненими результатами навчання під час семестру (оцінки нижче мінімального порогового рівня до підсумкової оцінки не додаються) та оцінки, отриманої під час іспиту.

Формою проведення іспиту є тестова контрольна робота. Результатами навчання, які оцінюються в тестовій контрольній роботі, є РН 1.1-4.1. Максимальна кількість балів, яка може бути отримати здобувачем освіти під час іспиту, становить 40 балів за 100 бальною шкалою. Результати іспиту вважаються незадовільними, якщо здобувачем освіти набрана кількість балів, що дорівнює 60 та менше відсотків від максимальної кількості балів за іспит – 24 бали, в такому випадку оцінка за іспит - 0 балів.

Перескладання семестрового контролю з метою покращення позитивної оцінки не допускається.

- умови допуску до підсумкового іспиту:

Обов'язковою умовою допуску до іспиту є відпрацювання всіх практичних занять та написання модульних контрольних робіт. Здобувач освіти не допускається до іспиту, якщо під час семестру набрав менше ніж 30 балів.

7.2 Організація оцінювання:

Модульні контрольні роботи 1, 2 і 3 проводяться по завершенні тематичних лекцій і практичних занять з Розділів 1, 2 і 3 відповідно.

Оцінювання усних/письмових відповідей проводиться продовж семестру під час проведення практичних занять.

7.3 Шкала відповідності оцінок

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни.

Тематичний план лекцій, практичних занять та самостійної роботи

№ з/п	Номер і назва теми	Кількість годин			
		Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Консультації
<i>Розділ I: Вступ до клінічної анатомії та оперативної хірургії. Клінічна анатомія та оперативна хірургія голови та шиї</i>					
Лекції:					
1	Вступ до клінічної анатомії та оперативної хірургії. Клінічна анатомія та оперативна хірургія голови та шиї	2			
Практичні заняття:					
2	Хірургічні інструменти та шовний матеріал		3		
3	Первинна хірургічна техніка		3		
4	Клінічна анатомія та оперативна хірургія мозкової частини голови		2		
5	Клінічна анатомія та оперативна хірургія лицьової частини голови		2		
6	Клінічна анатомія та оперативна хірургія шиї		2		
Самостійна робота:					
7	Предметне поле та завдання оперативної хірургії. Класифікація хірургічних операцій. Етапи оперативних втручань. Принципи оперативних втручань			3	
8	Техніка роз'єднання і з'єднання тканин. Принципи первинної хірургічної обробки ран. Способи місцевого знеболювання			3	
9	Особливості ран мозкового відділу голови. Принципи первинної обробки ран мозкового відділу голови. Епідуральні, субдуральні та субарахноїдальні гематоми: принципи оперативного втручання. Трепанція черепа. Антротомія			3	
10	Особливості ран лицьового відділу голови. Принципи первинної обробки ран лицьового відділу голови. Операції у разі запальних та гнійних процесів лица			3	

11	Особливості ран шиї. Принципи первинної обробки ран шиї. Вагосимпатична блокада. Трахеостомія: верхня та нижня. Операції на щитоподібній залозі (субтотальна, субкапсулярна струмектомія за О.В. Ніколаєвим)			3	
Розділ 2: Клінічна анатомія та оперативна хірургія грудей і живота					
Лекції:					
12	Клінічна анатомія та оперативна хірургія грудної клітки	2			
13	Клінічна анатомія та оперативна хірургія черевної порожнини	2			
14	Клінічна анатомія та оперативна хірургія поперекової ділянки та заочеревинного простору	2			
Практичні заняття:					
15	Клінічна анатомія та оперативна хірургія грудної клітки		3		
16	Клінічна анатомія передньобоккової черевної стінки. Оперативна хірургія гриж живота		2		
17	Клінічна анатомія очеревини. Оперативні доступи до органів черевної порожнини. Кишкові шви		2		
18	Клінічна анатомія та оперативна хірургія органів черевної порожнини		2		
19	Клінічна анатомія та оперативна хірургія поперекової ділянки заочеревинного простору. Паранефральна блокада за О.В. Вишневським. Операції на нирках і сечоводах		3		
Самостійна робота:					
20	Резекція ребра. Мастити та їх оперативне лікування. Способи дренивання плевральної порожнини. Види пневмотораксу. Операції у разі поранення серця. Природжені і набуті вади серця, принципи їх хірургічного лікування. Аорто-коронарне шунтування, стентування			3	
21	Класифікація гриж. Загальна будова зовнішніх гриж. Вроджені пахвинні грижі. Пряма, коса пахвинні грижі. Оперативне лікування вродженої, защемленої і ковзної гриж. Стегнова грижа. Оперативне лікування стегових грижах. Грижі білої лінії живота. Пупкова грижа. Операції при пупкових грижах і грижах білої лінії			3	

	живота				
22	Види ентероанастомозів: кінець в кінець, бік в бік, кінець в бік			3	
23	Операції на шлунку: розсічення, шов, гастростомії, гастроентеростомії, резекції і органозберігаючі операції. Операції на печінці, жовчному міхурі, жовчних шляхах. Операції на товстій кишці. Лапароскопічна хірургія			3	
24	Операції на підшлунковій залозі. Операції на черевній аорті та нижній порожнистій вені			3	
Розділ 3: Клінічна анатомія та оперативна хірургія таза і кінцівок					
Лекції:					
25	Клінічна анатомія та оперативна хірургія таза та верхніх і нижніх кінцівок	2			
Практичні заняття:					
26	Клінічна анатомія таза		2		
27	Оперативна хірургія таза		2		
28	Клінічна анатомія верхньої кінцівки		2		
29	Клінічна анатомія нижньої кінцівки		2		
30	Оперативна хірургія кінцівок		2		
Самостійна робота:					
31	Шляхи розповсюдження гнійних процесів таза			3	
32	Пункція сечового міхура. Епіцистостомія. Ускладнення. Класифікація парапроктитів. Принципи операцій при парапроктитах. Кесарів розтин. Операції при позаматковій вагітності. Операції при геморої			3	
33	Шляхи поширення гнійних процесів на верхній кінцівці			3	
34	Шляхи поширення гнійних процесів на нижній кінцівці			3	
35	Хірургічні доступи до пахвової, підключичної, плечової, променевої і ліктьової артерій. Розрізи при панариціях, флегмонах кисті і передпліччя. Хірургічні доступи до судин та нервів стегна, гомілки і стопи. Розрізи при флегмонах стопи і гомілки			3	

36	Консультації				1
ВСЬОГО:		10	34	45	1

Загальний обсяг 90 год., в тому числі:

Лекції – 10 год.

Практичні заняття – 34 год.

Консультації – 1 год.

Самостійна робота – 45 год.

9. Рекомендовані джерела:

Основна: (Базова)

1. Кульчицький К.І. Оперативна хірургія і топографічна анатомія / К.І. Кульчицький, М.П. Ковальський, А.П. Дітковський, М.С. Скрипников, С.А. Солорева, В.С.Щитов, Т.Т. Хворостяна, О.Б. Кобзар, О.М. Очкурєнко, В.М. Бондур, В.Б. Раскалей. - К.: Вища школа, 1994. – 464 с.
2. Міжнародна анатомічна номенклатура / К.: Здоров'я, 2001. – 328 с.
3. Неттер Ф. Атлас анатомії людини. Авторизоване українське видання другого англійського видання / Ф. Неттер, під ред. Ю.Б Чайковського. - Львів: Наутілус, 2004. - 592 с.
4. Оперативна хірургія та топографічна анатомія: підручник / Ю.Т. Ахтемійчук, Ю.М. Вовк, С.В. Дорошенко, О.Б. Кобзар, М.П. Ковальський, І.Л. Первак, В.І. Півторак, Н.Ю.Радомська, О.А. Радомський, М.В. Пархоменко, К.О. Прокопець, Т.Т. Хворостяна; за ред. проф. М.П. Ковальського. - К.: ВСВ «Медицина», 2010. — 504 с.+кольор. вкл. 40 с.
5. Moore K.L. Clinically orientated anatomy / K.L. Moore, A.M.R. Agur, A.F. Dalley. - Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins, Wolters Kluwer, cop., 2014. - 1134 p.
6. Skandalakis J.E. Surgical anatomy and embryology / J.E. Skandalakis, J.-B. Flament. - Philadelphia: W.B. Saunders Co., 2000. - 441 p.
7. Zollinger R.M., Zollinger R. Jr., Ellison E.C. Zollinger's atlas of surgical operations / Robert M. Zollinger, Robert Zollinger Jr., E. Christopher Ellison. – N.-Y.: McGraw-Hill Prof Med/Tech, 2010. – 532 p.

Додаткова:

1. Ковальський М.П. Навчально-методичні матеріали для підготовки до підсумкового контролю знань і вмінь на кафедрі оперативної хірургії і топографічної анатомії (для студентів медичного факультету) / М.П. Ковальський, О.Б. Кобзар - К.: Стилос, 2004. - 75 с.

Інтернет-ресурси:

Посилання на вебресурси періодичних видань

- <http://hirurgiya.com.ua/ru/arhiv/arhiv-2014.html>
- http://www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/kaoch/texts.html
- <http://www.surgery.by/index.php?PHPSESSID=b8ddc89a45b4c6cac852df29c33ebac5&lang=ru&content=0>
- <http://www.umj.com.ua/>
- <http://www.recipe.by/>
- <http://www.bsmu.edu.ua/files/CAS/>
- <http://www.surgeryadvance.com/>
- <http://sites.google.com/view/knucaos-ukr>

- <http://classroom.google.com/c/OTA0ODA3OTkwODRa>

Посилання на бібліотеки та їх ресурс:

- <http://www.worldcat.org/>
- <http://youalib.com/>
- <http://elibrary.ru/defaultx.asp>
- <http://www.biomedcentral.com/journals/bysubject>
- <http://worldwidescience.org/>